III

(Prípravné akty)

EURÓPSKY HOSPODÁRSKY A SOCIÁLNY VÝBOR

560. PLENÁRNE ZASADNUTIE EURÓPSKEHO HOSPODÁRSKEHO A SOCIÁLNEHO VÝBORU (JDE) – INTERACTIO, 27. 4. 2021 – 28. 4. 2021

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Návrh nariadenia Európskeho parlamentu a Rady o európskej správe údajov (akt o správe údajov)

[COM(2020) 767 final]

(2021/C 286/08)

Spravodajca: **Giuseppe GUERINI**

Pomocný spravodajca: **Marinel Dănuț MUREŞAN**

Konzultácia	Rada Európskej únie 11. 12. 2020
	Európsky parlament 14. 12. 2020
Právny základ	článok 114 Zmluvy o fungovaní Európskej únie
Príslušná sekcia	sekcia pre jednotný trh, výrobu a spotrebu
Prijaté v sekcii	31. 3. 2021
Prijaté v pléne	27. 4. 2021
Plenárne zasadnutie č.	560
Výsledok hlasovania	
(za/proti/zdržalo sa)	234/3/13

1. **Závery a odporúčania**

1.1. Európsky hospodársky a sociálny výbor (EHSV) víta návrh nariadenia o správe údajov, ktorý dopĺňa smernicu (EÚ) 2019/1024 ([1]) (smernica o otvorených dátach) so zameraním na údaje uchovávané subjektmi verejného sektora, na ktoré sa vzťahujú práva tretích strán.

1.2. EHSV to považuje za užitočné a potrebné, pretože spracovávanie, uchovávanie a zdieľanie digitálnych údajov je čoraz dôležitejšie nielen z hospodárskeho, ale aj zo sociálneho a občianskeho hľadiska, pričom jednotlivci, správne orgány a podniky fungujú v komplexnom a štruktúrovanom regulačnom prostredí.

1.3. EHSV sa domnieva, že je nevyhnutné prijať harmonizovaný rámec pravidiel, ktorý bude vhodný na zabezpečenie dôvery občanov, spotrebiteľov, malých a stredných podnikov (MSP) a najmä mikropodnikov v riadnu ochranu ich údajov s cieľom podporiť rozvojové príležitosti hospodárskych aj výskumno-vývojových subjektov.

([1]) Ú. v. EÚ L 172, 26.6.2019, s. 56.

1.4. EHSV súhlasí s cieľom Komisie uplatňovať nariadenie posudzované v tomto stanovisku na správne orgány, subjekty verejného sektora a verejnoprávne inštitúcie tak, že budú zahrnuté všetky subjekty verejnej sféry bez ohľadu na ich organizačnú formu.

1.5. EHSV považuje za dôležité, aby sa v prípade, keď sa správa a spracovanie údajov prostredníctvom nástrojov umelej inteligencie týka oblasti práce, naplánovali vhodné formy predchádzajúcich konzultácií a rokovaní so sociálnymi partnermi o súvisiacich problémoch. Ak takéto nástroje ovplyvňujú práva občanov, má byť zapojená aj organizovaná občianska spoločnosť.

1.6. EHSV podporuje návrh určiť národné orgány zodpovedné za zabezpečenie riadneho dohľadu nad novými pravidlami.

1.7. EHSV súhlasí s tým, že je užitočné vytvoriť v každom členskom štáte informačné miesta a odporúča, aby boli prístupné všetkým záujemcom, čím sa zabezpečí účinné fungovanie a podpora dobrej spolupráce s organizáciami občianskej spoločnosti a sociálnymi partnermi.

1.8. EHSV víta návrh regulovať organizácie zaoberajúce sa altruistickou správou údajov a súhlasí s pravidlom, že takéto organizácie musia mať právnu formu neziskového subjektu a zameriavať sa na ciele všeobecného záujmu, a to v podmienkach nezávislosti a autonómie od iných organizácií, ktoré majú pri správe údajov cieľ ziskovosti.

1.9. EHSV považuje za mimoriadne zaujímavú možnosť, ktorá sa uvádza v nariadení, a to uznať význam modelu „dátových družstiev“ na správu a výmenu údajov ako nástroja na podporu občanov, ako aj mikropodnikov, MSP a samostatne zárobkovo činných osôb i osôb vykonávajúcich slobodného povolanie.

1.10. Družstevný model by mohol byť tiež veľmi užitočným nástrojom neutrálnej a spoločnej správy údajov. V tejto súvislosti EHSV nabáda Komisiu a členské štáty, aby občanov a MSP a ich organizácie podporovali pri uskutočňovaní iniciatív na rozvoj takýchto vzájomných organizácií na správu a výmenu údajov.

1.11. EHSV sa domnieva, že ochrana osobných údajov spolu s ochranou digitálnej identity a ochranou súkromia sú základné aspekty správy údajov a priamo súvisia s problematikou rešpektovania ľudskej dôstojnosti a základných práv. Z tohto dôvodu považuje za nevyhnutné uznať vlastnícke práva k osobným údajom, aby európski občania mohli kontrolovať používanie svojich údajov.

2. **Návrh Komisie**

2.1. Cieľom návrhu Komisie, ktorý je predmetom tohto stanoviska, je:

i. sprístupniť údaje verejného sektora na opakované použitie v situáciách, keď sa na takéto údaje vzťahujú práva iných subjektov;

ii. umožniť zdieľanie údajov podnikmi;

iii. umožniť používanie osobných údajov v súlade so všeobecným nariadením o ochrane údajov;

iv. umožniť používanie údajov z altruistických dôvodov.

2.2. Návrh je doplnkom smernice (EÚ) 2019/1024 o otvorených dátach a opakovanom použití informácií verejného sektora (smernica o otvorených dátach), pričom je zameraný na údaje, ktoré majú v držbe subjekty verejného sektora a na ktoré sa vzťahujú práva tretích strán.

2.3. Návrh vychádza z článku 114 ZFEÚ a jeho cieľom je aproximácia právnych predpisov a administratívnych postupov členských štátov na zabezpečenie tok údajov v Európskej únii v harmonizovanom regulačnom prostredí, ktoré zaručí riadnu konsolidáciu vnútorného trhu, pokiaľ ide o pohyb údajov v držbe subjektov verejného sektora.

2.4. V kapitole I nariadenia sa vymedzuje jeho rozsah pôsobnosti a uvádza sa v ňom, že stanovuje:

i. podmienky opakovaného použitia určitých kategórií údajov v držbe subjektov verejného sektora v rámci EÚ;

ii. notifikačný rámec a rámec dohľadu nad poskytovaním služieb zdieľania údajov;

iii. rámec dobrovoľnej registrácie subjektov, ktoré zhromažďujú a spracúvajú údaje sprístupňované na altruistické účely.

2.5. V kapitole II sa vytvára mechanizmus opakovaného použitia určitých kategórií údajov verejného sektora, ktorých použitie je podmienené dodržiavaním práv iných. Ochrana práv tretích strán môže byť relevantná najmä z hľadiska ochrany osobných údajov, ale aj z hľadiska ochrany práv duševného vlastníctva a obchodného tajomstva.

2.6. Členské štáty by mali zriadiť jednotné informačné miesto na podporu výskumných pracovníkov a inovačných spoločností, ktoré majú záujem o identifikáciu vhodných údajov, a budú musieť vytvoriť štruktúry na podporu subjektov verejného sektora primeranými technickými prostriedkami a informovaným prístupom k regulačnému rámcu odvetvia.

2.7. Cieľom kapitoly III je zväčšiť dôveru v zdieľanie osobných a neosobných údajov a znížiť transakčné náklady na zdieľanie údajov medzi podnikmi, ako aj medzi podnikmi a spotrebiteľmi vytvorením režimu oznamovania pre subjekty, ktoré chcú pôsobiť v kontexte spoločného využívania údajov, a rámca na reguláciu činnosti týchto subjektov. Poskytovatelia sú povinní zostať neutrálni, pokiaľ ide o vymieňané údaje, a bez možnosti použiť takéto údaje na iné účely.

2.8. Cieľom kapitoly IV je uľahčiť altruistické zdieľanie údajov, ktoré dobrovoľne sprístupnili jednotlivci alebo podniky na verejnoprospešné účely. Konkrétne sa v nej pre organizácie zapojené do dátového altruizmu stanovuje, že sa budú môcť zaregistrovať ako „organizácie dátového altruizmu uznané v Únii“, aby sa zväčšila dôvera v ich činnosť.

2.9. Počíta sa s dosiahnutím spoločného európskeho konsenzu o altruizme údajov s cieľom znížiť náklady na získanie súhlasu a uľahčiť prenosnosť údajov.

2.10. V kapitole V sa stanovujú požiadavky na príslušné orgány určené na vykonávanie dohľadu a uplatňovanie notifikačného rámca pre poskytovateľov služieb zdieľania údajov a subjekty zapojené do dátového altruizmu. Táto kapitola obsahuje aj ustanovenia o účinnej ochrane práv jednotlivca, a najmä právo podať administratívnu sťažnosť a/alebo opravný prostriedok proti rozhodnutiam určených odvetvových orgánov.

2.11. V kapitole VI sa vytvára „Európsky dátový inovačný výbor“, ktorý orgánom členských štátov uľahčí vznik najlepších postupov, najmä pokiaľ ide o spracovanie žiadostí o opakované použitie údajov a dosiahnutie zosúladeného postupu v súvislosti s oznamovacím rámcom pre poskytovateľov služieb zdieľania údajov, ako aj pre altruistické využívanie údajov.

2.12. V kapitole VII sa Komisii umožňuje prijímať vykonávacie akty týkajúce sa európskeho formulára súhlasu so spracovaním údajov na altruistické účely, zatiaľ čo kapitola VIII obsahuje prechodné ustanovenia o fungovaní všeobecného systému udeľovania oprávnení poskytovateľom služieb a záverečné ustanovenia.

3. **Všeobecné pripomienky**

3.1. Návrh Komisie sa javí ako vhodný a potrebný, pretože spracovávanie, uchovávanie a zdieľanie digitálnych údajov je čoraz dôležitejšie nielen z hospodárskeho, ale aj zo sociálneho a občianskeho hľadiska, pričom jednotlivci, správne orgány a podniky fungujú v komplexnom a štruktúrovanom regulačnom prostredí.

3.2. Moderné využívanie digitálnych údajov môže umožniť vývoj nových produktov a zefektívnenie tradičných výrobných procesov, stimulovať výskum, pôsobiť proti globálnemu otepľovaniu, zlepšiť využívanie zdrojov energie a vody a zároveň čoraz lepšie chrániť ľudské zdravie.

3.3. Účinné a riadne využívanie údajov si vyžaduje možnosť zdieľať a vymieňať si veľké množstvo údajov, pričom sa pri spracúvaní a využívaní takýchto údajov používa výpočtová kapacita zariadení umelej inteligencie, a to na čoraz ambicióznejšie verejnoprospešné ciele. Príkladom je výmena údajov na včasné odhalenie chorôb diagnostikou so zobrazovaním.

3.4. Zložitosť a množstvo údajov, ktoré sa v každom okamihu produkujú, extrahujú a prenášajú, viedli k vzniku podnikov, organizácií a subjektov, ktoré sa špecializujú na správu údajov alebo ich sprostredkovanie na účely komerčnej výmeny, ako aj na základe logiky všeobecného záujmu zameranej na sledovanie verejnoprospešného účelu (najmä vedeckého výskumu).

3.5. V súčasnom hospodárskom a technologickom kontexte sú údaje cenným a užitočným zdrojom a predstavujú dôležitú etickú, hospodársku a politickú problematiku s významným vplyvom na konkurencieschopnosť a hospodársku súťaž nielen medzi podnikmi, ale aj medzi štátmi. Je preto vhodné, aby Komisia vymedzila regulačný rámec, ktorý bude primeraný, pokiaľ ide o verejnú správu údajov, aby sa chránila nielen ich ekonomická, ale aj strategická hodnota v rôznych oblastiach, v ktorých je dôležitá schopnosť vlastniť a spracúvať digitálne údaje.

3.6. Pokiaľ ide o citlivé údaje, a najmä údaje o zdravotnom stave, EHSV považuje za užitočné vypracovať a zovšeobecniť osvedčené postupy, napríklad také, aké prijala spoločnosť Microsoft, ktorá sa rozhodla upozorňovať svojich zákazníkov vtedy, keď niektoré vládne orgány od podniku požadujú oznamovanie osobných údajov týchto zákazníkov.

3.7. EHSV uznáva a oceňuje, že hlavným cieľom návrhu Komisie je vytvoriť podmienky pre občanov, spotrebiteľov, samostatne zárobkovo činné osoby, osoby vykonávajúce slobodné povolania a podniky, najmä pokiaľ ide o malé podniky a mikropodniky, aby mohli zdieľať svoje údaje vediac, že ich budú spravovať regulované a primerane kontrolované organizácie, a zväčšiť tak dôveru a vytvoriť regulačný rámec, ktorý bude plne zlučiteľný s hodnotami a zásadami Európskej únie.

3.8. Ako už EHSV uviedol vo svojich predchádzajúcich stanoviskách, zdôrazňuje, že v súvislosti so správou údajov a nástrojmi umelej inteligencie je potrebný európsky regulačný rámec na zabezpečenie transparentnosti a vysledovateľnosti algoritmov, ľudskej kontroly nad týmito nástrojmi a dodržiavania základných práv.

3.9. Treba mať na pamäti aj to, že keď sa nástroje umelej inteligencie zavedú na pracoviskách, Európska komisia musí stanoviť pravidlá na zintenzívnenie sociálneho dialógu a rokovaní prostredníctvom predchádzajúcich konzultácií so zástupcami zamestnancov a mala by podporovať zriadenie celoštátnych výborov, resp. monitorovacích stredísk na zavádzanie týchto nástrojov, do ktorých by boli zapojené všetky zainteresované subjekty: spotrebitelia, malé a stredné podniky, profesijné združenia, zástupcovia zamestnancov a organizovaná občianska spoločnosť.

3.10. Takisto by bolo dôležité, aby nariadenie uľahčovalo proces schvaľovania všeobecných podmienok využívania služieb správy údajov, aby ustanovenia v zmluvách o postupovaní alebo sprístupňovaní údajov, ktoré sú v rozpore s predpismi EÚ o ochrane, mohli byť zrušené súdnou cestou. Na ten istý účel EHSV odporúča harmonizovať a posilniť zásadu súhlasu zjednodušením postupu prijímania alebo zamietania súborov *cookies*.

4. **Konkrétne pripomienky**

4.1. EHSV víta skutočnosť, že návrh Komisie je v súlade so zásadami proporcionality a subsidiarity obsiahnutými v zmluvách, keďže rozvíja a navrhuje pravidlá, ktoré príliš neobetujú súkromný záujem vo vzťahu k sledovanému cieľu, pokiaľ ide o zdieľanie a riadne využívanie údajov.

4.2. Z tohto dôvodu sa nariadenie, ktorým sa zabezpečí súčasné uplatňovanie jednotných pravidiel na celom vnútornom trhu, zdá byť najvhodnejším nástrojom, pretože rôzne predpisy členských štátov by boli neefektívne a európskym podnikom, najmä tým malým a stredným, by spôsobovali nadmerné náklady na dodržiavanie predpisov, čo by bránilo primeranému toku údajov.

4.3. Voľba navrhnutého regulačného nástroja je preto najvhodnejšia na to, aby sa smerovalo k vybudovaniu európskeho trhu, na ktorom sa údaje môžu riadne pohybovať vďaka harmonizovanému rámcu pravidiel vhodnému na zabezpečenie dôvery občanov, spotrebiteľov a MSP, pokiaľ ide o primeranú ochranu ich údajov, vytváranie príležitostí na rozvoj a rast hospodárskych subjektov, ako aj výskumno-vývojových inštitúcií.

4.4. EHSV súhlasí s cieľom Komisie uplatňovať nariadenie skúmané v tomto stanovisku na správne orgány, subjekty verejného sektora a verejnoprávne inštitúcie, ako je to už v prípade pravidiel verejného obstarávania, aby sa na základe zásadného prístupu zabezpečila primeraná účinnosť a rozsah uplatňovania pravidiel vzťahujúcich sa na všetky subjekty verejnej sféry bez ohľadu na ich organizačnú formu.

4.5. Z tohto hľadiska je tiež primerané a v súlade so všeobecným uplatňovaním nových pravidiel nevyňať z uplatňovania verejné podniky, keďže ich organizačný model sa čoraz viac inšpiruje obchodnými a trhovými modelmi.

4.6. EHSV podporuje ustanovenie článku 6, podľa ktorého „[subjekty] verejného sektora, ktoré umožňujú opakované použitie údajov [určitých] kategórií […], môžu účtovať poplatky za povolenie opakovaného použitia takýchto údajov“, a takéto „poplatky musia byť nediskriminačné, primerané a objektívne odôvodnené a nesmú obmedzovať hospodársku súťaž“. V tejto súvislosti treba zdôrazniť, že podniky vrátane MSP, mikropodnikov, malých organizácií a organizácií sociálneho hospodárstva poskytujú úradom mnohé údaje, čo im spôsobuje náklady, ktoré môžu byť významné a ktorých vplyv, najmä na MSP, by sa mal zohľadniť pri stanovovaní poplatkov.

4.7. Je tiež prijateľné a vítané, že metodika výpočtu poplatkov sa má zverejniť vopred a byť nevyhnutne založená na nákladoch na správu a zdieľanie údajov, a nie na inom systéme určovania nákladov, ktorý by sa podobal licencii na údaje.

4.8. EHSV upozorňuje na potrebu výmeny údajov v súlade s ustanoveniami článku 101 ZFEÚ o dohodách nezlučiteľných s hospodárskou súťažou. Predovšetkým bude dôležité dodržiavať usmernenia Komisie o dohodách o horizontálnej spolupráci vo forme výmeny informácií, aby sa zabránilo tomu, že subjekty, ktoré si vymieňajú informácie, narušia transparentnosť trhu uprednostňovaním dohodnutých výsledkov medzi priamymi konkurentmi, čím sa obmedzí hospodárska súťaž na úkor záujmov spotrebiteľov, malých podnikov a mikropodnikov a naruší riadna konkurencieschopnosť trhov.

4.9. EHSV dôrazne podporuje určenie príslušných národných orgánov (články 12 a 20), čím sa má zabezpečiť primeraná kontrola účinnosti nových pravidiel stanovených Komisiou, a súhlasí s požiadavkami, ktoré tieto orgány budú podľa článku 23 musieť splniť.

4.10. Na to, aby sa zabránilo nevhodnému používaniu databáz na národnej alebo európskej úrovni, by dohľad nad používaním údajov mali vykonávať rôzne zúčastnené orgány členských štátov v spolupráci s Európskou komisiou.

4.11. Pokiaľ ide o altruistické dátové organizácie a všeobecné podmienky uznávania takýchto subjektov, treba osobitne oceniť definíciu v návrhu nariadenia, podľa ktorej takéto organizácie musia mať právnu formu neziskového subjektu a zameriavať sa na ciele všeobecného záujmu, a predovšetkým byť nezávislé a autonómne od iných organizácií, ktoré majú pri správe údajov komerčné ciele alebo ciele ziskovosti.

4.12. Tieto charakteristiky spolu so zriadením osobitného verejného registra takýchto subjektov primerane uspokojujú potrebu transparentnosti, ochrany práv a záujmov občanov a podnikov, čo sú prvky charakterizujúce altruistickú výmenu údajov. Dosiahne sa tak zvýšenie úrovne dôvery všetkých zainteresovaných subjektov.

4.13. EHSV jednoznačne podporuje užitočnosť vytvorenia jednotného informačného miesta v každom členskom štáte, ako sa uvádza v článku 8 návrhu nariadenia. Toto informačné miesto musí byť dobre prístupné všetkým záujemcom, aby sa zabezpečilo účinné fungovanie a podporila dobrá spolupráca s organizáciami občianskej spoločnosti a sociálnymi partnermi.

4.14. Napokon treba osobitne oceniť, že v kapitole III nariadenia sa odkazuje na možnosť vytvoriť „dátové družstvá“, ktoré dokážu spravovať a vymieňať údaje a byť prostriedkom na pomoc občanom (pracovníkom, spotrebiteľom, podnikateľom) a malým podnikom a samostatne zárobkovo činným osobám, ktoré by si samostatne nevedeli zabezpečiť dostupnosť alebo spracovanie veľkého množstva údajov. EHSV preto nabáda Komisiu a členské štáty, aby podporovali organizácie MSP s cieľom podniknúť kolektívne iniciatívy na rozvoj takýchto vzájomných organizácií v oblasti správy a výmeny údajov.

4.15. Takáto kooperačná forma a formy spolupráce vo všeobecnosti sa zdajú byť obzvlášť vhodné na riadenie činností sprostredkovania, výmeny alebo zdieľania údajov medzi občanmi (pracovníkmi, spotrebiteľmi, podnikateľmi) a podnikmi, pretože najmä kooperačná forma umožňuje, aby sa v oblasti správy údajov zhodovali záujmy dotknutých osôb a záujmy družstevného držiteľa údajov, ktoré sú v tomto prípade vlastníctvom rovnakej dotknutej osoby, a preto by mohli zabezpečiť spoločné participatívne riadenie občanmi, podnikmi a podnikateľmi, ktoré a ktorí by mohli zohrávať dvojitú úlohu tak poskytovateľov, ako aj používateľov a príjemcov údajov. Tento mechanizmus by mohol podporiť atmosféru dôvery a otvorenosti, ktorá sa javí ako nevyhnutná podmienka dobrej správy údajov na európskom digitálnom jednotnom trhu.

4.16. EHSV sa v tejto súvislosti domnieva, že je potrebná účinná spolupráca s organizáciami občianskej spoločnosti, sociálnymi partnermi a profesijnými organizáciami.

4.17. Pokiaľ ide o ochranu osobných údajov, EHSV poukazuje na to, že podľa európskeho práva je ochrana súkromia a rešpektovanie ľudskej dôstojnosti neoddeliteľnou súčasťou základných a nedotknuteľných práv jednotlivcov. Náležitá ochrana týchto práv je však ohrozená nekalým používaním údajov získaných po predchádzajúcom dobrovoľnom súhlase, ktorý sa nie vždy získa za jednoduchých podmienok. Vyskytujú sa aj závažnejšie prípady, keď sú údaje získané nedovolene a dochádza k skutočnej krádeži totožnosti. Súdy v niektorých členských štátoch „krádeže údajov“ opakovane odsúdili. Uznať krádež znamená uznať právo na vlastníctvo údajov.

4.18. EHSV preto odporúča uznať európske vlastnícke práva na digitálne údaje, aby sa občanom (zamestnancom, spotrebiteľom, podnikateľom) umožnilo kontrolovať a riadiť používanie ich údajov alebo ho zakázať. To by otvorilo dvere kolektívnym žalobám s jasnou právnou legitimitou s cieľom predchádzať alebo kontrolovať prístup k údajom občanov a uľahčiť ich riadenie v snahe vytvoriť európsky digitálny trh.

V Bruseli 27. apríla 2021

Predsedníčka
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Christa SCHWENG

PRÍLOHA

Nasledujúci text stanoviska sekcie bol vypustený v dôsledku pozmeňovacieho návrhu prijatého v pléne, hoci viac ako štvrtina odovzdaných hlasov bola za jeho zachovanie:

1.6. EHSV podporuje návrh určiť národné orgány zodpovedné za zabezpečenie riadneho dohľadu nad novými pravidlami a v tejto súvislosti poukazuje na to, že orgány ochrany osobných údajov, ktoré už pôsobia v členských štátoch, by mohli byť zapojené do vykonávania pravidiel uvedených v návrhu Komisie, pričom by sa vychádzalo zo získaných skúseností, a to bez vytvárania nových orgánov.

4.9. EHSV dôrazne podporuje určenie príslušných národných orgánov (články 12 a 20), čím sa má zabezpečiť primeraná kontrola účinnosti nových pravidiel stanovených Komisiou, a súhlasí s požiadavkami, ktoré tieto orgány budú podľa článku 23 musieť splniť. Bez spochybňovania organizačnej slobody členských štátov EHSV v tejto súvislosti pripomína že orgány na ochranu osobných údajov, ktoré už fungujú, majú v tomto odvetví značné technické aj regulačné odborné znalosti. Preto by sa mohli postarať o uplatňovanie pravidiel, ktoré sú predmetom návrhu Komisie, a nemuseli by sa vytvárať nové orgány.

Výsledok hlasovania:

Hlasy za pozmeňovací návrh (t. j. vypustenie bodu):	124
Proti:	94
Zdržalo sa:	27